G. Ja Korotkevics feljegyzése Molotovnak
Rákosi Mátyással folytatott 1947. április 29-i megbeszéléséről

Moszkva, 1947. május 7.

R. M. [Rákosi Mátyás]: Magyarország figyelmének középpontjában továbbra is a nemrég leleplezett köztársaság-ellenes összeesküvés áll. Minden kétséget kizáróan tudjuk, hogy Nagy Ferenc miniszterelnök is részese volt az összeesküvésnek.

A letartóztatottak tanúvallomásaiból kiderül, hogy Nagy Ferenc az összeesküvők csoportjának egyik vezetője. Nincs kizárva, hogy Tildy Zoltán, a köztársaság elnöke úgyszintén belekeveredett az összeesküvésbe.[1] Jellemző, hogy Tildy felesége jelenleg Amerikában tartózkodik. Azért utazott oda, hogy adományokat gyűjtsön a szükséget szenvedő magyar protestánsok, kálvinisták megsegítésére. Ez persze csak ürügy. Hozzá kell tennünk ehhez azt is, hogy Nagy Ferenc miniszterelnök veje az Egyesült Államokbeli magyar misszió első tanácsosaként dolgozik, [2] s most ő is, éppúgy, mint Tildy felesége, tárgyalásokat folytat az USA-ban. A kisgazdák politikáját ismerjük: pártjuk vezetői azt akarják, hogy országunk minden nehézsége még a békeszerződés ratifikálása előtt kerüljön nyilvánosságra, s ily módon mindent az Egyesült Nemzetek Szövetsége elé terjeszthessenek döntéshozatalra.

Agitációjukban a következőképpen igyekeznek beállítani a helyzetet: a Szovjetunió csak behajtja Magyarországon a jóvátételt, és semmit sem ad az országnak, az Egyesült Államok viszont Magyarország jótevője. A reakciósok tervei között szerepel továbbá, hogy elvegyék a kommunistáktól a Belügyminisztériumot. Átmeneti lépésként a szociáldemokraták kezére akarják juttatni.

Ami a magyarországi szociáldemokrata pártot illeti, arra meglehetősen erős nyomást gyakorolnak az angol Munkáspárt vezetői. Az utóbbi időben igen gyakran utaznak Magyarországra (majdhogynem minden héten jön tőlük valaki). A jobboldali szociáldemokraták viszont az amerikaiakkal vannak kapcsolatban.

Az életszínvonal most, erőfeszítéseinknek hála, stabilizálódott. A háború előttinek az 50 százalékát teszi ki. Ez természetesen sokkal jobb annál, mint ami az infláció idején volt. Azt azonban, ami korábban volt, sajnos már elfelejtették. Igaz, az 1938. évi (azaz háború előtti) életszínvonal sem tekinthető különösen magasnak, de a munkások elégedetlenek. A szociáldemokraták kihasználják ezt, és a munkabérek emelésének demagóg követelésével lépnek fel. Rajtunk, kommunistákon kívül most lényegében mindenki az ellenzék szerepét játssza. Erre spekulálnak a fasiszta elemek is. Nemrég például egy párttitkárunk a bányavidék munkásai előtt beszélt. Elvtársunk azt bizonygatta, hogy a munkabéremelés árt a pénz stabilizálásának. Ezt az elvtársunkat megverték. Ez kétségtelenül a fasiszták műve. Meg kell mondanunk, hogy a munkások körében befolyásunk stagnál.

V. M. [V. M. Molotov]: És a pénzük tényleg stabilizálódott?

R. M.: Igen, a pénz stabilizálódott.

V. M.: És mi a helyzet a kenyérrel?

R. M.: A kenyérhelyzet egyelőre nem változott. A burgonya ára emelkedett, de tavasszal ez mindig így van. A kenyér tekintetében mindazonáltal kikerülünk a bajból, mert vannak bizonyos állami tartalékaink.

A pénzünk kétségtelenül szilárd, de az emberek mégis elégedetlenek, többet akarnak. A reakció most minden erővel arra törekszik, hogy aláássa a pénz stabilitását, és elérje Amerika beavatkozását. Most olyan híreket terjesztenek, hogy Amerika 300 millió dolláros kölcsönt ajánl fel Magyarországnak azzal a feltétellel, hogy az országban véget vetnek a ,,kommunista diktatúrának''.

Szeretnénk tudni, mikorra számíthatunk a békeszerződés ratifikálására. Ez igen fontos számunkra. Azt is tudnunk kell, meddig tartózkodnak még Magyarországon szovjet csapatok.

V. M.: A most kialakult helyzet számunkra kedvezőnek mondható. Az Ausztriával kötött államszerződést ebben az évben biztosan nem írják alá, erre legjobb esetben a jövő év elején kerül sor, így tehát, ha csapataink Ausztriában állomásoznak, állomásozni fognak Magyarországon és Romániában is. Még a Magyarországgal kötött békeszerződés ratifikálása után is Magyarországon marad a szovjet csapatok egy része. A helyzet tehát az egész 1947-es év folyamán körülbelül olyan marad, mint amilyen most.

R. M.: Ez számunkra kétségtelenül kedvező, de ne feledkezzék meg arról, hogy a megszálló csapatok fenntartása nekünk nem kevésbe kerül.

V. M.: A békeszerződés ratifikálása után e költségeik megszűnnek. A szerződés ratifikálására valószínűleg májusban kerül sor, ezután eltelik a szerződésben megjelölt 90 nap, amely alatt ki kell vonni a csapatokat, de a ratifikálás napjától kezdve Önök már semmilyen, a megszállással kétségtelenül kapcsolatos költséget viselni nem fognak, úgyhogy anyagi szempontból könnyebb helyzetbe jutnak, mivel azokat a Magyarországon maradó szovjet csapatokat, amelyek közlekedési vonalainkat őrzik, a Szovjetunió költségén fogjuk fenntartani. Az angolokkal megállapodtunk, hogy a szerződést május 15-én ratifikáljuk. Az amerikaiak egyelőre halogatják a kérdést. Amerikában most olyan híreket terjesztenek igen intenzíven, hogy az Egyesült Államiok még az Olaszországgal kötendő szerződés ratifikálását is el akarja halasztani. Mégis nagyon valószínű, hogy a Magyarországgal kötendő békeszerződés ratifikálására május 15-én sor kerül.[3]

R. M.: A reakciósok politikája az, hogy időt akarnak nyerni. Mi nem forszírozhatjuk az előrehozott parlamenti választásokat, mivel megerősödve kívánunk kikerülni belőle. Megerősítettük a parasztságra gyakorolt befolyásunkat. Elmondhatjuk, hogy lényegesen erősebbeknek érezzük magunkat falun, mint ezelőtt. Nőtt a kommunista párt befolyása a házi- és kisiparosok és az értelmiség egy része körében. Ez utóbbi soraiból azonban ki jobbra, ki balra menekül.

V. M.: És ez nagy rész?

R. M.: Igen, elég jelentős. A kisgazdapártból sokan jobbra mentek, a városokban a párt tagjainak mintegy 70 százaléka jobbra távozott, azok pedig, akik balfelé indultak, nem a kommunistákhoz, hanem a szociáldemokratákhoz mentek. A szociáldemokratákhoz csatlakozott volt kisgazda párttagok közül sokan így okoskodnak: Magyarországon most két befolyás küzd egymással, az amerikai és a szovjet. Tegyük fel, hogy az amerikai befolyás győz. Akkor mi előnyös helyzetben leszünk, hiszen az amerikaiak a szociáldemokratákat nem bántják. És ha a szovjet befolyás győz, akkor mi, mint szociáldemokraták egy olyan párt tagjai vagyunk, amelyik barátságban áll a kommunistákkal.

Ezek az elemek ugyanakkor a munkásegység ellen küzdenek.

Arra számítunk, hogy a következő választásokon a Baloldali Blokk elnyeri a szavazatok 50–52 százalékát, a többit a kisgazdapárt és a Sulyok-féle Szabadság Párt kapja.[4] Az amerikaiak most minden erejükkel meg akarják akadályozni a szakadást a kisgazdapártban. Egységes reakciós támaszt akarnak Magyarországon. Az amerikai követ nemrég elbeszélgetett Sulyokkal, és azt ajánlotta neki, szüntessék be kisgazdapárt-ellenes fellépésüket, lévén hogy nekik, amerikaiaknak, szükségük van erre a pártra. Egy reakciós pártra van szükségük. Mindez nagyon felbátorította a kisgazdapártot, hiszen megérezte az Egyesült Államok támogatását. Ezzel a politikával Tildy is egyetért.

A jóvátétel Magyarország költségvetésének 50 százalékát teszi ki. Ezt tovább elviselni igen nehéz. A kommunistákon kívül mindenki ez ellen lép fel, ami így erősen csökkenti népszerűségünket. Ehhez járul még a magyarországi volt német tulajdonú vállalatokért való fizetési kötelezettségünk kérdése.[5] Két nappal ezelőtt beszélgettem a szociáldemokraták vezetőjével, Szakasitscsal. Azt mondta nekem, hogy a szociáldemokraták nem tudják megvédeni a munkástömegek előtt a Szovjetunió újabb követeléseit, melyeket a német vállalatokért járó tartozásunk fejében kellene fizetnünk. Így tehát a kommunista párt rendkívül nehéz helyzetben van.

Nagyon kérjük, egy képviselőt nevezzenek ki és küldjenek Magyarországra, aki mind a jóvátételi, mind a Külkereskedelmi Minisztériumhoz tartozó ügyeket intézné. A két megbízott, aki most nálunk ezekkel a kérdésekkel foglalkozik, nem egyezteti egymással tevékenységét. Így például Sabalin elvtárs, a jóvátételi ügyek megbízottja, nem veszi figyelembe a Külkereskedelmi Minisztérium vonalán érkező követeléseket, Inozemcev elvtárs viszont, a Külkereskedelmi Minisztérium megbízottja, a magáét követeli, anélkül, hogy bárminemű jóvátételről tudomást venne. Ez dezorganizálja gazdasági életünket.

V. M.: Ezt a követnek kellene figyelemmel kísérnie. Lehet, hogy Puskin elvtárs nem kellőképpen kíséri mindezt figyelemmel?

R. M.: Az említett megbízottak nem tartoznak Puskin hatáskörébe. Számunkra az lenne kívánatos, hogy ezekkel az ügyekkel egy szovjet képviselő foglalkozzék, aki az egész munkát koordinálná.

V. M.: Azt hiszem, hogy ez nem fog javítani a helyzeten.

R. M.: Most Magyarországon a kommunistákon kívül mindenki a gazdasági káoszra épít. A szociáldemokraták készséggel igent mondanak a szovjet elvtársak bárminemű követelésére. Szándékosan teszik ezt, tudván tudva, hogy számos szovjet követelés egyszerűen teljesíthetetlen. Egyfajta csapdát állítanak, a szovjet elvtársak viszont ezt gyakran nem értik. Ily módon sajátos egységfront alakul azokból a kapitalista elemekből, akik gazdasági káoszt akarnak, és a szovjet elvtársakból, akik – nem értvén, mire megy ki az egész – benyújtják követeléseiket. A reakciósok minden úton-módon arra törekszenek, hogy aláássák a stabilizációt. Most a Belügyminisztérium kérdését tűzték napirendre. – Ki akarják venni a kommunisták kezéből.

V. M.: Képesek-e ezt megtenni, s ha igen, hogyan?

R. M.: Csak úgy képesek megtenni, ha a megfelelő törvényt megszavaztatják a nemzetgyűléssel. Ha kísérletet tesznek erre, a tömegek mozgósításához kell folyamodnunk, ezért kérjük e kérdésben az Önök véleményét. A reakciósok eddig a döntő pillanatokban meghátráltak, de biztosan lesznek olyan pillanatok is, amelyekben nem hátrálnak meg. Úgy gondolom, hogy a Belügyminisztérium kérdésében nem hátrálnak meg.

A kommunistáknak sikerült egyfajta gazdasági diktatúrát kialakítani az országban. Köztudott, hogy nélkülünk a bankok nem adhatnak hiteleket. Mindenütt elég szilárdan megvetettük a lábunkat, s ha a reakciósok támadásba lendülnek ellenünk, az a hatalomért folytatott harc lesz.

Amikor az amerikaiak az összeesküvés leleplezésével kapcsolatban jegyzékeket küldtek

Szviridov elvtársnak, egyfajta politikai párviadal alakult ki. Az amerikaiak vereségével végződött, de most új követet akkreditáltak Magyarországra,[6] aki más, lényegesen rugalmasabb módszerekkel fog dolgozni, mint elődje.

Ha a tömegek mozgósításához kell folyamodnunk, tudni szeretnénk, milyen támogatásra számíthatunk az Önök részéről.

V. M.: Ez majd a körülményektől függ. És mik a perspektívák, mikorra várható az összeütközés?

R. M.: Az aratás idején a politikai élet elcsendesedik. Ha megjön az eső, és jó lesz a termés, a feszültség némileg csökkenni fog. Egy hónapra való gabonánk ugyan nincs, de a bajból kikeveredünk.

Lényeges probléma, ezért szeretnék felvetni a felfegyverzés kérdése. A mi harmincezres rendőrségünknek nincs fegyvere. Most két-három rendőrzászlóaljat hozunk létre speciális feladatok ellátásra. Egy zászlóaljat már megszerveztünk, de a zászlóalj katonáinak nincs puskája, pontosabban: puskájuk ugyan van, de kevés és más-más rendszerű. Mindmostanáig nem tudtunk fegyverhez jutni. Meg kell jegyeznünk, hogy – bármilyen furcsa, de – a magyarországi bűnöző elemek jó szovjet géppisztolyokkal vannak felszerelve, hogy honnan szerezték őket, nem tudni. A rendőrségnek ugyanakkor nincsenek páncélautói, se a hadseregnek. Nincs fegyvere a munkásoknak. A fasisztáknak ugyanekkor van fegyvere, ez kétségtelen. Elvtársaink két év alatt például több mint 200 ágyút találtak különböző helyeken elrejtve. Kétségtelen, hogy a fasiszták őrizgetik őket. Nincs kizárva annak lehetősége sem, hogy lényegesen több fegyver van elrejtve. Azt szeretnénk, ha lenne legalább 2–3 ezer jó géppisztolyunk, mivel a magyar gyárak, mint ismeretes, nem gyártanak fegyvert. A helyzet rendkívül kiéleződött, fegyverünk pedig nincs.

V. M.: Ha fegyvert akarnak kapni, hogyan lehetne ezt megoldani?

R. M.: Meg lehetne oldani hitelből. Meg kell mondjam, hogy a Szovjet Hadsereg egységeitől kaptunk zsákmányolt fegyvereket, de azok teljesen használhatatlanok voltak. Bizonyos idő múltán a SZEB távozik Magyarországról, s akkor – félek – a demokráciánk a levegőben fog lógni. Rosszul van felfegyverezve 11 ezer fős hadseregünk is.

V. M.: És kinek a kezében van a hadsereg?

R. M.: A honvédelmi miniszter, Dinnyés, a kisgazdák balszárnyához tartozik. De a hadsereg minden fontos kulcspozíciója a mi kezünkben van: a politikai főcsoportfőnökség vezetője kommunista, sok hadosztályparancsnok stb. úgyszintén.[7]

V. M.: És megbízható a honvédelmi miniszter?

R. M.: Azt hiszem, hogy megbízható ember. Dinnyés Barthát, a régi reakcióst váltotta fel. Dinnyés nemrég azt mondta nekem, hogy szerinte a demokrácia megőrzéséhez szükség van a kommunistákra. Megjegyezte azonban, hogy a kommunisták szektás hibákat követnek el. Ez megfelel a valóságnak. Magam is megfigyeltem például nemrég, hogy azokban az irodákban, ahol kommunisták a főnökök, csak Lenin és Sztálin arcképei vannak kinn a falon, nem láthatók viszont magyar nemzeti hősök portréi. A katonatiszteknek feltett vizsgakérdésekben is egyre-másra marxista tézisek szerepelnek.

Azt hiszem, Dinnyésre lehet számítani.

V. M.: De nem fog becsapni minket?

R. M.: Emlékszem, mit mondott Lenin az ingadozó szövetségesekről. Dinnyés egyelőre együtt halad velünk, ezért támogatnunk kell. Most jól együtt dolgozik velünk. Nemrég például azt javasoltuk neki, távolítson el a minisztériumból több reakcióst. Megtette. Dinnyés néhány hét leforgása alatt jó hírnevet szerzett a katonák között. Járja a kaszárnyákat, együtt ebédel a katonákkal, figyelmes irántuk. Egy kissé bohém ugyan, de ugyanakkor a kisgazdapárt legrégibb parlamenti képviselője (1931 óta). Ennek nagy jelentősége van, s mi úgy gondoljuk, hogy együtt lehet dolgozni vele. A nagyobbik baj az, hogy a hadseregnek fegyver kell, az viszont nincs.

V. M.: Tehát mind a hadsereg, mind a rendőrség számára fegyverre van szükségük?

R. M.: Igen, mind a hadsereg, mind a rendőrség számára. Ki akarjuk bővíteni hadseregünket, nagyobbá is tesszük, ha sikerül. Jugoszlávia bizonyos tapasztalatát is át akarjuk venni ehhez.

V. M.: Népszerű-e Magyarországon Jugoszlávia?

R. M.: Igen, Magyarországon népszerű. Meg kell mondanunk, hogy még a Szovjetuniónál is népszerűbb. Arról van szó, hogy a magyar nép a jugoszlávoktól nem fél, de az oroszoktól való hagyományos félelmet még nem sikerült megszüntetni. Jó lenne, ha volna megfelelő szerződésünk Jugoszláviával, de egy ilyen szerződés megkötését akadályozza a Csehszlovákiához fűződő rossz kapcsolat.[8] Jugoszlávia most nem lesz hajlandó semmiféle szerződést kötni velünk, mivel ezt Csehszlovákia érdekei ellen irányuló cselekménynek tekintenék. A csehszlovákokkal való viszonyunk általában igen rossz. Most folyik a lakosságcsere a két ország között. Ez nekünk 200 millió forintunkba kerül, ami a költségvetés hét százalékát teszi ki. Az áttelepítés során a csehszlovákok tőlünk proletárokat visznek el, hozzánk viszont gazdag parasztokat küldenek. Mi mindent megteszünk a csehszlovákokkal való viszony rendezéséért, de igyekezetünket eddig nem koronázta siker. Szlovákiában üldözik a magyar kommunistákat. Az egyháznak például módja van magyar nyelvű imakönyveket kinyomtatni Szlovákiában, magyar kommunista újságok megjelentetése viszont nincs engedélyezve. Úgy látjuk, csehszlovák elvtársaink megőrültek. A magyar burzsoázia minden módon keresi a konfliktust a csehszlovákokkal, ürügyet keres arra, hogy kikényszerítse az ENSZ beavatkozását ebbe a kérdésbe.

Én is, Tito is úgy látjuk, hogy az Egyesült Államok szereplése az utóbbi időben komoly tényezővé vált, amely arra késztet, hogy megváltoztassuk taktikánkat, ám a csehszlovák kommunisták ezt nem értik. Mi például elálltunk attól, hogy közzétegyük az összeesküvéssel kapcsolatos amerikai jegyzéket, míg nem érkezik meg a szovjet fél válasza; egyszerre közöltük a két dokumentumot, az amerikai jegyzéket és a szovjet választ.[9] A prágai és a bratislavai rádió viszont nyomban, a Szovjetunió válaszát be sem várva közölte az amerikai jegyzék teljes szövegét. Annak idején meghívtuk a csehszlovák kommunistákat pártkongresszusunkra, de ők még csak válaszra sem méltattak. A szociáldemokraták ugyanakkor gyakran utaznak Prágába, a csehszlovák szocialisták pedig Magyarországra. Az a benyomásunk, hogy Csehszlovákia kommunistái mindent ellenünkre kívánnak tenni. A jugoszláv elvtársaknak ugyanez a véleményük.

A lakosságcsere hamarosan – 3–4 hónap múlva – befejeződik. Ez sok anyagi eszközünket felemészti – napi több ezer forintot. Visinszkij elvtárs annak idején beszédében erősen

támogatta Csehszlovákiát.[10]

V. M.: Abban a pillanatban erre volt szükség.

R. M.: Ezt mi természetesen megértjük, de legalábbis Magyarországon a dolgot nem felejtették el.

Mint a mai napig nem sikerül jó és szilárd helyzetet teremtenünk a Duna-medencében. Jugoszlávia nem támogathat bennünket, mivel bármely felénk irányuló barátságos lépését Csehszlovákia úgy értelmezné, mint Csehszlovákia elleni lépést. Ily módon zsákutcába kerültünk.

P. Groza román miniszterelnök közelgő magyarországi látogatása, amelynek célja – állítólag – a román és magyar kultúra hetére tervezett rendezvények megbeszélése, nem más, mint Tildy kacérkodása a románokkal.[11]

A csehszlovák-magyar viszonyról szólva még a következőket szeretném megjegyezni: a lakosságcsere során a csehszlovákok olyan embereket küldenek hozzánk, akik jó bázisát jelenthetik a fasisztáknak. Tito segített nekünk abban, hogy megkössük Csehszlovákiával az önkéntes lakosságcseréről szóló egyezményt, további segítséget azonban nem tud nyújtani. Megígérte ugyan, hogy segít nekünk pártvonalon is, de ebből egyelőre semmi sem lett.

A csehszlovákok eredetileg úgy akarták széttelepíteni a magyarokat, hogy a Szudéta-vidékre költöztetik őket, de utóbb erről lemondtak. Ezután mint napszámosokat kezdték dolgoztatni a magyarokat.[12] A dolog megfeneklett. Csehszlovákia Kommunista Pártjával jelenleg nincs kapcsolatunk. Az a benyomásunk, hogy csak a csehszlovák kommunisták üldözik a magyar kommunistákat. A kisgazdapárt felhasználja ezt agitációs munkájában, igyekszik bebizonyítani, hogy az egész baj okozói a kommunisták; nekünk pedig most nincs kapcsolatunk Csehszlovákia kommunista pártjával.

V. M.: Ezek szerint Önöknek nincs jó kapcsolatuk a csehszlovák elvtársakkal?

R. M.: Nemcsak jó kapcsolatunk nincs, hanem egyáltalán semmilyen kapcsolatunk nincs. Elküldtünk például egy nődelegációt Csehszlovákiába, a küldöttséget kommunista elvtársnő vezette. Vele azonban csak burzsoá személyiségek tárgyaltak, a csehszlovák kommunisták teljességgel elfordultak tőle. E kapcsolatok abnormitása mindenben érződik, még a kereskedelemben is. A csehszlovákok például nem küldik vissza hozzánk az üres vagonokat, jóllehet ez szerződéses kötelességük. Közreműködésüket kérem Csehszlovákiához fűződő kapcsolataink rendezésében.[13]

V. M.: Az áttelepítés kérdésében?

R. M.: Igen, legalább ebben a kérdésben. Példának okáért sem a jugoszlávok, sem a románok nem telepítenek ki magyarokat; Romániában a magyarok a demokrácia biztos támaszává lettek, a kommunista párt befolyása alatt állnak. A csehszlovák elvtársak viszont súlyos nehézségeket okoznak nekünk.

V. M.: Én pedig, bevallom, magam is a csehekkel kapcsolatos panaszaimat akarom elmondani Önnek.

Nagy nehézségeink voltak a lengyel-csehszlovák egyezmény kérdésében. Annak idején Párizsban számos javaslat hangzott el az ügy kapcsán. Slansky eljött Párizsba, tárgyalt, de minden eredmény nélkül. És csak most sikerült végre megállapodásra jutnunk a mi javaslataink alapján, miután Cyrankiewicz,[14] a lengyel miniszterelnök Moszkvába érkezett, mi pedig elküldtük az idevonatkozó levelet Gottwaldnak. Egyelőre nehéz Csehszlovákiával beszélni, lehet, hogy ez csak átmeneti jelenség, de egyelőre a csehek igen kevéssé hajlanak a szóra.

R. M.: A következő kérdés, amelyet szeretnék feltenni, az a hadifoglyok kérdése. A reakciósok nagyon erősen kihasználják ellenünk.

V. M.: És Önöknek mi közük ehhez?

R. M.: A reakciósok olyan híreket terjesztenek, hogy a kommunisták kifejezetten azt tanácsolják a Szovjetuniónak, hogy ne engedje el a hadifoglyokat, mert ezt a nyomásgyakorlás eszközeként akarják felhasználni. Számunkra ezért igen kívánatos lenne, ha a Szovjetunióban lévő hadifoglyok mielőbb kiszabadulnának, méghozzá a kommunista párt kezdeményezésére.

V. M.: És mit nyernek Önök ezzel?

R. M.: Azt akarjuk, hogy a hadifoglyokat a kommunista párt kezdeményezésére engedjék el. Mert az Egyesült Államok például ígér ilyen irányú segítséget Magyarországnak. A reakciósok az efféle ígéreteket felhasználják agitációjukban, a kommunistáknak viszont nincs mit ígérniük a tömegeknek.

V. M.: De hiszen a hadifoglyok visszatérte megerősíti a reakciókat, megerősíti a kisgazdapártot, nem? A Szovjetunióban most, úgy hiszem, mintegy 200 ezer magyar hadifogoly van.

R. M.: Igen, körülbelül annyi. Hadd mondjam meg Önnek, hogy ezek fele kétségtelenül a kommunistákhoz csatlakozik, a másik fele reakciós. De ha mégis minden hadifogoly hazatér, az jó általános benyomást kelt majd az országban. Hozzám szinte naponta csapatostul jönnek síró asszonyok, akik kérik, szabadítsuk ki a fogságból férjüket, fiaikat. Szeretnénk valami olyan komoly dolgot tenni, ami megmutatná a tömegeknek a kommunista párt munkájának eredményeit, és emelné tekintélyét. Például: ha a kommunisták kezdeményezése alapján rendeződne a csehszlovák kérdés, és kiszabadulnának a hadifoglyok.

Az angolok most azt mondják a szociáldemokratáknak: látjátok, a kommunisták a Vörös Hadsereg segítségével elragadták tőletek mindazokat a pozíciókat, amelyekkel korábban rendelkeztetek. Vissza kell szereznetek ezeket a pozíciókat. Az efféle okoskodás különösen a régi szociáldemokratákra van hatással. Mi most sok energiát vagyunk kénytelenek fordítani a szociáldemokratákkal vívott harcra. Nekünk most olyan eredményekre van szükségünk, amelyeket az egész nép érzékel. Arra van szükségünk, hogy az egész nép lássa: a kommunisták nyújtanak valamit a népnek.

Most ellentámadásba akarunk lendülni, a magyar népgazdaság fejlesztésének 3 éves tervét előtérbe helyezve.

V. M.: El van fogadva a terv?

R. M.: Most zajlik a vitája.[15] A kisgazdapárt kétségtelenül szabotálja a terv elfogadását. Azt akarja, hogy az Egyesült Államok kölcsönt nyújtson Magyarországnak, s ily módon avatkozhasson be az ország belügyeibe. Mi azt ígérjük a tömegeknek, hogy a terv teljesítésének eredményeképpen az életszínvonalat a kétszeresére emeljük. Ennek eredményei azonban csak 3 év múlva, a terv teljesítése után mutatkoznak meg, a tömegek viszont helyzetük azonnali könnyítését követelik.

Le akarjuk leplezni Nagy Ferencet is. Rendelkezésünkre áll Kovács Béla Nagy miniszterelnököt kompromittáló vallomása. De Kovács Béla szovjet kézben van. Szeretnénk, ha legalább egy napra vagy akár csak 2–3 órára kiadnák őt nekünk, hogy tanúként a magyar nép elé lépjen, és vallomást tegyen. Ehhez azonban az Önök engedélye szükséges. Akkor újra előtérbe helyezzük az összeesküvés kérdését, és bebizonyítjuk, hogy Nagy Ferenc kapcsolatban állt az összeesküvőkkel.

V. M.: De ezek mind apró részletkérdések. Önök természetesen felhasználhatják Kovács vallomását, de ez csak rövid időre szólóan kelt hatást. Ráadásul nem lehet tudni, mit fog mondani a magyar bíróság előtt.

R. M.: Mi újra elővesszük az összeesküvés kérdését. Kár, hogy az összeesküvőknek, mint kiderült, nem voltak fegyverraktáraik, mert akkor alaposabban leleplezhettük volna őket. Valami drámaira van szükségünk. Az összeesküvés kérdését mindenesetre újra előtérbe akarjuk helyezni. Eközben azonban óvatosaknak kell lennünk. A nép elfáradt, mindenki békét, nyugalmat akar, s mi nem kívánunk rendzavarók szerepében a nép elé lépni.

Nem elhanyagolható jelentősége van nálunk a svábkérdésnek. Ki akartuk telepíteni őket Németországba, de úgy tudjuk, hogy az amerikaiak ellenzik ezt.[16]

V. M.: Igen, az amerikaiak nem akarják ezt.

R. M.: Ez megnehezíti a helyzetünket. A sváboknak csak egyharmadát sikerült kitelepítenünk.[17]

V. M.: Elszalasztották a kedvező pillanatot.

R. M.: Korábban Ausztrián keresztül kellett kitelepítenünk a svábokat, de a szovjet városparancsnokok visszafordították őket Magyarországra, s velük együtt még újabb ausztriai németeket küldtek ide.

V. M.: Most viszont az amerikaiak akadályozzák szívósan azt, hogy a svábokat Németország amerikai övezetébe telepítsék. E kérdés megoldására igen kevés az esély.

R. M.: Jelenleg Magyarország 600 községében élnek svábok. Meg kell mondanom, hogy többségük a szociáldemokraták táborához csatlakozott. A szociáldemokrata vezetők nagyobbik része német származású (Ries, Bán és mások), sokan közülük csak nemrég magyarosították a nevüket.

V. M.: Hogy viselkedik Szakasits?

R. M.: Erősen ingadozik.

V. M.: De mégis ő a párt vezetője?

R. M.: Egyelőre igen, de feltűnt egy igen komoly vetélytársa – Bán Antal.

Nem egyezhetnénk-e meg abban, hogy a magyarországi svábokat Németország szovjet övezetébe telepítsük ki?[18]

V. M.: De hiszen Magyarországnak nincs közös határa a németországi szovjet megszállási övezettel.

R. M.: Akkor Csehszlovákián keresztül lehet kitelepíteni őket. Ha ezt megmondjuk a sváboknak, úgy megijednek, hogy maguktól is átszöknek az amerikai zónába.

V. M.: Ez kevéssé valószínű. Ha így cselekednénk, akkor Németország szovjet övezete afféle madárijesztővé válnék.

R. M.: Nem, a svábok egyszerűen nem szeretik, semmilyen formában, a Szovjetuniót. Nekünk kevés a földünk. Már többször előfordult, hogy magyarok érkeztek egy-egy faluba, hogy földet kapjanak, a falvakban meg még ott laktak a svábok. És a magyarok így amolyan kutya-macska barátságban élnek együtt a svábokkal.

V. M.: Tehát a svábokat már kilakoltatták a háziakból?

R. M.: Igen, hozzákezdtünk a kitelepítési intézkedésekhez, mivel azt hittük, hogy 100 ezer svábot sikerül kitelepítenünk az amerikai övezetbe. A svábok ellenségeink. A kommunisták ellenségei ugyanakkor úgy tekintenek rájuk, mint egyfajta szövetségesükre.

V. M.: Tárgyalta ezt a kérdést a kormány?

R. M.: A kommunisták a svábok kitelepítése mellett voltak, mindenki más ellene. A szociáldemokraták hallgatólagosan, a kisgazdapárt viszont nyíltan ellenezte.

V. M.: Ez a dolog kevéssé perspektivikus. De mit lehet tenni, ha egyszer hatalomra jutottak, nyilvánvaló, hogy osztozniuk kell minden nehézségben. Ahogy mondani szokás: nagy fába vágja a fejszéjét, aki kormányzásra vállalkozik. A helyzetük tényleg bonyolult.

R. M.: Van még egy fontos kérdés: a fakultatív hittanoktatásé. A kisgazdapárt azt javasolta nekünk, hogy fogadjunk el törvényt a fakultatív vallásoktatásról, és vezessünk be állami monopóliumot a tankönyvkiadásra. Mi úgy gondoltuk, hogy egy ilyen törvény megszavazása kikezdené a kisgazdapárt és az egyház közötti szövetséget. A kisgazdapárt vezetői azt állították, hogy számukra a püspökök nem jelentenek akadályt, annál is kevésbé, mivel Balogh István és Varga Béla maguk is papok, és kezességet vállalnak az egyházi személyekért. Aztán kiderült, hogy Mindszenty bíboros és az amerikaiak ellenzik a fakultatív hittanoktatás bevezetéséről szóló törvényjavaslatot. A kisgazdapárt erre azt kezdte harsogni, hogy mindent csak kommunista nyomásra tett. Az efféle agitáció hatására a fakultatív vallásoktatás bevezetését Magyarországon a vallásoktatás betiltásával kezdték azonosítani. A kisgazdapárt ahelyett, hogy őszintén bevallotta volna, ő kezdeményezte a törvényt, azt bizonygatta, hogy mindez a kommunisták és az oroszok műve. Ennek folytán kezdtünk veszíteni befolyásunkból. Most nyíltan ki akarjuk jelenteni: ,,Mi, kommunisták, elővehettük volna ezt a kérdést 1945-ben, s akkor gyorsabban megoldhattuk volna, de 1945-ben ezt a kisgazdapárt nélkül nem akartuk megtenni.'' Most az egész ügyet a kisgazdapárt ellen akarjuk fordítani. Kezünkben vannak azoknak a pártközi tanácskozásoknak a jegyzőkönyvei, amelyeken a kisgazdapárt vezetői felvették a fakultatív hitoktatás kérdését.[19] Nyíltan ki akarjuk jelenteni, hogy a fakultatív hitoktatás kérdését most felvetni – amikor az országot a népgazdaság fejlesztésének 3 éves terve foglalkoztatja –, méghozzá az egyházzal történt egyeztetés nélkül, legalábbis felelőtlenség.

V. M.: Tehát Önök le akarják venni a kérdést a napirendről, s ezt nyíltan kívánják megtenni?

R. M.: Igen. Annak idején a kommunisták Olaszországban is a római pápával kötött konkordátum mellett szavaztak, a szociáldemokraták viszont ellen. Az volt a helyzet, hogy a kommunisták nem akartak szembekerülni a tömeghangulattal.

V. M.: Most nem emlékszem az esetre, de nagyon is lehet, hogy volt ilyen taktikai lépés.

Mondja, hogyan fogják Önöknél megünnepelni május elsejét?

R. M.: Úgy gondolom, hogy nálunk Budapesten legalább 300 ezren lesznek a felvonuláson.

V. M.: Így hát mik a terveik? Mi áll figyelmük középpontjában?

R. M.: Figyelmünk középpontjában most a 3 éves terv áll. Az elmúlt évben stabilizáltuk a pénzt, most pedig a 3 éves tervet akarjuk megvalósítani. A pénz stabilizálása után elnyertük a tömegek bizalmát, most bíznak abban, hogy teljesítjük a 3 éves tervet.

Azután szét akarjuk zúzni a reakciót, és újra elővenni az összeesküvés kérdését. Jelenleg több mint 1500 nem zsidó származású fasisztáról tudunk. Valamennyien rasszisták; professzorok, az értelmiség képviselői, ezeket el kell távolítanunk.[20]

V. M.: Szóval a magyar értelmiség nagy része belekeveredett az összeesküvésbe? Ha Önök az egész magyar értelmiség ellen fognak fellépni, sok nehézségük lesz.

R. M.: Nem, az egész magyar értelmiség ellen nem lépünk fel. Főként a reakciós hivatalnokréteghez nyúlunk.

V. M.: Úgy hiszem, két fegyvert kell szorosan a kezünkben tartaniuk: az első a 3 éves terv, a második a Belügyminisztérium.

R. M.: A szociáldemokraták mindenáron be akarnak jutni a Belügyminisztériumba. Paritást követelnek e minisztérium vezetésében. Állandó harcban állunk emiatt velük. A szociáldemokraták kiszolgáltatják a kisgazdapárt vezetőinek az összes fontos titkot. Figyelmeztetni akarták például a kisgazdapártot, hogy a kommunisták tudnak az összeesküvésről. Budapesten történt egy érdekes eset: megsebesítettek egy szociáldemokratát. Hogy ki lőtt rá, nem tudni, én azt hiszem, az amerikaiak. Az illető az angol követségen talált menedéket.[21] Volt egy másik eset, amikor a szociáldemokraták a tudomásukra jutott fontos titkos adatokat elsősorban nem Szakasitscsal, hanem az amerikaiakkal közölték.

Szeretnék felvetni még egy fontos kérdést – a német vállalatokkal kapcsolatos fizetési kötelezettségünkről.[22] E kötelezettség jelentős összeget tesz ki. A vita most a valuta-árfolyamról folyik. A szovjet elvtársak azt követelik, hogy mindent aranyvalutában fizessünk, azaz 4 márka = 1 dollár árfolyamon. Ha a nép megtudja, hogy a jóvátételen kívül még 200 ezer dollárt kell fizetnünk a Szovjetuniónak a német vállalatokért, a dolog ellenünk

fordul, s ezt majd kihasználják az amerikaiak.

V. M.: Mely kérdéseket tartanak tehát a legfontosabbaknak?

R. M.: A csehszlovákokkal való viszony rendezését és a hadifoglyok kérdését.

V. M.: Nyernek vagy vesztenek a hadifoglyok kérdésén?

R. M.: A hadifoglyok előbb vagy utóbb így is, úgy is hazatérnek. De jobb, ha előbb térnek haza, és a kommunisták kezdeményezésére. Ezenkívül a Szovjetunióban van több ezer olyan magyar nő is, akiket Magyarországról vittek el.

V. M.: Valószínűleg azért vitték el őket, mert azt hitték, németek.

R. M.: Ebben nagy zűrzavar volt. Néha mint német nőket vitték el őket, az egyik városban például 300 magyar nő dolgozik.

V. M.: De magyar nőket mi nem vittünk el.[23]

R. M.: A helyzet az, hogy annak idején a helyi önkormányzatokban működő reakciós elemek a progresszív beállítottságú magyar nőket, különösen a kommunistákat igyekeztek, mint németeket átadni a szovjet katonai hatóságoknak, hogy ezektől a nőktől megszabaduljanak. Némely szovjet elvtárs pedig, mivel nem volt eléggé éber, és nem járt a dolog végére, úgy vitette el őket, mint németeket.

Fő kérdéseink tehát a következők: a Csehszlovákiával való viszony, a hadifoglyok hazajuttatása, a német vállalatokkal kapcsolatos fizetési kötelezettségünk és végül a fegyverzet.

V. M.: Nekünk semmibe se kerül fegyvert adni Önöknek, de hogyan hajtsuk ezt végre?

R. M.: Úgy gondolom, meg tudjuk találni ehhez a kellő formát.

V. M.: Mit adjunk inkább, szovjet vagy német fegyvert?

R. M.: Szovjet PPS-ek[24] persze jobbak lennének, de elboldogulunk német fegyverekkel is. Azt szeretnénk, ha minket ugyanúgy felfegyvereznének, mint annak idején a lengyel hadsereget.

V. M.: Lengyelország más dolog, most más a szituáció. Emlékszik, hogy a Külügyminiszterek Tanácsában elleneztük, hogy Ausztriát külföldi fegyverekkel lássák el.

Úgy gondolom, Önök nagy hibát követtek el 1945-ben, amikor a parlamenti választásokon nem más pártokkal együtt, egy blokkban indultak.

R. M.: Mi mindenképpen igyekeztünk megtenni ezt, de a szociáldemokraták utunkat állták.

V. M.: Le kellett volna győzniük ellenállásukat. Ha közös blokkban indultak volna, nem alakult volna ki olyan helyzet, hogy egy párt kap többséget. Úgy gondolom, hogy ez az Önök hibája volt.

R. M.: Igen, végül is így van.

Lejegyezte: G. Korotkevics s. k.

Jegyzetek

1 Rákosi nem mondott igazat, nyilvánvalóan tudta, hogy sem Nagy Ferenc miniszterelnök, sem Tildy Zoltán köztársasági elnök nem vettek részt az un. köztársaság-ellenes összeesküvésben, s nem is hallottak róla.

2 Csornoky Viktorról van szó, ő azonban nem Nagy Ferenc, hanem Tildy veje volt.

3 A Párizsban 1947. február 10-én aláírt magyar békeszerződést a Minisztertanács május 16-án tárgyalta meg. A ratifikációs törvényjavaslatot a Nemzetgyűlés elé 1947. június 11-én terjesztették be, és az 1947. évi XVIII. tc. formájában került sor a becikkelyezésre. A békeszerződés ratifikációs okmányainak moszkvai letétbe helyezésére csak 1947. szeptember 15-én került sor, ekkortól számított az említett 90 nap.

4 Az 1947. augusztus 31-i országgyűlési választásokon az MKP a szavazatok 22,27%-át, az SZDP 14,9%-át, az NPP 8,31%-át kapta meg. A FKgP-re a szavazók 15,4%-a szavazott. A Magyar Szabadság Párt az országgyűlési választásokon nem indult, mert 1947. július 21-én feloszlatta önmagát. Sulyok Dezső 1947. augusztus 14-én elhagyta az országot.

5 A megfogalmazás nem világos. Az 1945-ben tartott potsdami konferencia határozata értelében s Szovjetunió jóvátételi igényeit többek között ,,a megfelelő külföldi német befektetésekből elégítik ki'', ami azt jelentette hogy a Magyarországon lévő német vállalatok automatikusan szovjet tulajdonba mentek át, és ezért természetesen a Szovjetuniónak nem kellett fizetnie. (Teherán, Jalta, Potsdam. Dokumentumgyűjtemény. Kossuth. Bp., 391. o.) Magyar részről hivatalosan csak azt vetették fel, hogy a vegyes, tehát német és magyar kézben lévő vállalatok esetében a magyar tulajdonrészt számítsák bele a magyar jóvátételbe. Ezt szovjet részről nem fogadták el.

6 Schoenfeld, Hans Frederick Arthur követet Selden Chapen nagykövet váltotta fel.

7 Pálffy György vezérőrnagy, a határőrség országos parancsnoka. A minisztérium katonai főcsoportjának élére Sólyom László vezérőrnagy került, ebből fejlődött ki később a vezérkar. Illy Gusztáv vezérőrnagy a személyügyi osztály vezetője. A katonapolitikai osztály már kezdettől a kommunisták kezében volt, az MKP katonai bizottságát pedig Farkas Mihály vezette.

8 Magyarország a magyar kisebbség helyzetéről Csehszlovákiával folytatott vitában Jugoszlávia kisebbségekkel kapcsolatos pozitív példájára hivatkozott, és szerette volna Jugoszlávia aktív támogatását is megszerezni e kérdés eldöntéséhez. Jugoszlávia – bár a csehszlovák politikát elítélte – nem kötelezte el magát egyik fél mellett sem; Magyarország nem csupán nem kapott jugoszláv részről aktív támogatást Csehszlovákiával szemben, de a két ország közötti konfliktus akadályát jelentette a Jugoszláviával szorgalmazott hadiipari és fegyverszállítási szerződés megkötésének is.

9 Lásd Újabb amerikai-szovjet jegyzékváltás a magyarországi összeesküvés ügyében. Szabad Nép, 1947. március 20. Az ügyben keletkezett amerikai és szovjet jegyzékek szövegét lásd: Csicsery Rónai–Cserenyey: Koncepciós per a Kisgazdapárt szétzúzására 1947. 369–373. o.)

10 Visinszkij említett beszédének szövegét Pető Iván adta közre. Pető Iván: ,,Megszabadítani az országot a másik ország nemzetiségéhez tartozó személyektől'' Századvég, 1988. 6–7. sz.

11 Petru Groza román miniszterelnök 1947. május 2-án érkezett – 100 tagú küldöttséggel – négynapos látogatásra Budapestre.

12 A felvidéki magyarság Szudéta-vidékre történő deportálása – és nem költöztetése, ahogy Rákosi fogalmazott – 1946 őszén kezdődött, és közel 100 napig tartott (1946. november 19-től 1947. február 25-ig). Ennek során marhavagonokban szállították a magyarokat Csehországba, mintegy 10 000 családot, összesen kb. 46 000 személyt, közülük – a végrehajtás során alkalmazott erőszak és szenvedések következtében – több mint 1000-en életüket vesztették. A deportálások egyébként 393 községet érintettek, a kitelepítettekkel lényegében úgy bántak, mint a háborús bűnösökkel. (Vadkerty: A kitelepítéstől a reszlovakizációig. 19–121. o.; Janics

Kálmán: A hontalanság évei. Hunnia Kiadó. Pozsony. 1989. 249–277. o.)

13 Rákosi Mátyás már 1947. április 5-i a szovjet pártvezetéshez írott levelében úgy jellemezte a két ország közötti viszonyt, hogy ,,olyan gócpont keletkezett, amely akár az egész Duna-medence légkörét megmérgezheti.'' (Moszkvának jelentjük. 159–162. o.) Szovjet részről csak 1947 végén, a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának létrehozása után merült fel, hogy a két kommunista párt viszonyában komoly rendszabályokra van szükség. ,,Az SZK(b)P Külügyi Osztálya által 1947 végén a Magyar Kommunista Párt tevékenységéről készített tájékoztató így fogalmazott: ,,Magyarország és Csehszlovákia viszonya már hosszabb idő óta feszült. A Magyar Kommunista Párt azon kísérlete, hogy a csehszlovákiai magyar kisebbség kérdését a két kommunista párt közötti tárgyalások alapján rendezzék, nem vezetett pozitív eredményre, sőt időlegesen feszültségekhez és ellentétekhez vezetett csehszlovák és a magyar kommunista párt között. Nemrég sikerült megállapodást kötni magyar nemzetiségű személyek Szlovákiából Magyarországra történő áttelepítéséről. A két ország kommunista pártjainak kölcsönös kapcsolataiban azonban nem következett be komoly javulás. A Magyar Kommunista Párt vezetői továbbra is barátságtalanul viszonyulnak a Csehszlovák Kommunista Párt vezetőihez és számos váddal illetik őket. A két kommunista párt közötti viszony komoly, tárgyszerű rendezésre szorul.'' (RGASZPI. F 17. op. 128. gy. 1090. Közli: Moszkvának jelentjük. 239–248. o.)

14 Cyrankiewicz, József (1911–1989): lengyel politikus. 1931-től a Lengyel Szocialista Párt tagja, 1945–1948 között a főtitkára. 1947-től 1952-ig között miniszterelnök.

15 Az MKP már 1946 októberétől foglalkozott a hároméves terv előkészítésével, amelynek munkálatait Berei Andor fogta össze. Az MKP Politikai Bizottsága az elkészült javaslatot 1946. december 19-én tárgyalta meg, majd azt másnap Gerő Ernő ismertette a nyilvánossággal. A szociáldemokrata párttal 1947 februárjában kezdődött meg az egyeztetés a hároméves tervről; az egyeztetett tervet 1947. április 14-én ismertették a parasztpárti vezetőkkel. A kisgazdapárt nem dolgozott ki átfogó tervjavaslatot, csak a mezőgazdaságra vonatkozóan készítettek részletesebb javaslatot. Az MKP által készített és az SZDP és az NPP által is támogatott tervjavaslat egyeztetése a kisgazdapárttal 1947. április 23. és június 13. között zajlott. Lásd: Pártközi értekezletek 1944–1948. 507–516. o.

16 A németországi amerikai megszálló hatóságok már 1946 folyamán is egyre több nehézséget támasztottak a magyarországi német lakosság kitelepítése elé, illetve újabb és újabb feltételekhez kötötték a kitelepítettek fogadását, majd 1946 végén leállították azt. A Minisztertanács 1947. február 20-án hallgatta meg a belügyminiszter tájékoztatását a magyarországi németség kitelepítésének állásáról. Elmondása szerint a németországi amerikai

katonai hatóságok az időjárás jobbra fordulása után is fenntartották a kitelepítés felfüggesztését, sőt azt is a magyar kormány tudomására hozta, hogy addig, amíg a magyar kormány ki nem küldi megbízottját Berlinbe a további feltételek megállapítására, annak a 100 000 főnyi magyarországi németnek a kitelepítése sem indulhat meg 1947. április 1-jén, amelyet az egyezmény értelmében a magyar kormány még 1947 folyamán jogosult kitelepíteni. (MOL XIX-A-83-a 18. d. 168. jegyzőkönyv.) A magyar kormány Weems dandártábornokhoz írt levelében a kitelepítések folytatásának lehetőségét kérte, aki azonban 1947. március 27-i válaszlevelében elhárította a kérés teljesítését. (Weems levelét idézi: Dinnyés Lajos első kormányának minisztertanácsi jegyzőkönyvei. 197. o.)

17 A különböző jelentések adatai a kitelepítettek addigi számáról eltérőek, általában 112 ezer és 135 ezer fő között mozognak. A Népgondozó Hivatal kimutatása szerint 1946-ban összesen 116956 személyt telepítettek ki, az Országos Földbirtokrendező Tanács adatai szerint 120026 főt. Az adatokat közli: Tóth Ágnes: Telepítések Magyarországon 1945–1948 között. A németek kitelepítése, a belső népmozgások és a szlovák–magyar lakosságcsere összefüggései. Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára. Kecskemét, 1993. 150. o.

18 Rajk László belügyminiszter a Minisztertanács 1947. június 12-i ülésén bejelentette, hogy miután az amerikaiak megtagadták a magyarországi németek fogadását az amerikai zónába, kéréssel fordult a szovjetekhez, hogy a szovjet megszállás alatt lévő német zónába engedélyezzék a kitelepítést. A szovjetek ettől nem zárkóztak el, de kérték, hogy a magyar kormány írásbeli indoklással forduljon a SZEB elnökéhez. (Dinnyés Lajos első kormányának minisztertanácsi jegyzőkönyvei. 171. o.) A miniszterelnök SZEB-hez írt levelét lásd uo. 194–198. o.) A Szabad Nép 1947. július 18-i számában ,,Amerika leállította – a Szovjetunió újra lehetővé tette a svábok kitelepítését'' c. cikkben jelent meg az a híradás, hogy a Szovjetunió budapesti követe 1947. július 17-i keltezésű jegyzékben közölte: kormánya a magyar kormány kívánságának megfelelően hozzájárul, hogy a korábban már kitelepítésre kijelölt 50 000 volksbundista sváb Németország szovjet övezetében nyerjen elhelyezést. A lap 1947. augusztus 20-i száma már arról adott hírt, hogy előző nap megindult a kitelepítés és augusztus 31-ig 10 000 magyarországi németet telepítenek ki. A Németország szovjet megszállási övezetébe történő kitelepítésekről és a kitelepítések befejezéséről lásd: Fehér István: A magyarországi németek kitelepítése 1945–1950. Akadémiai Kiadó. Bp., 1988. 146–171. o.

19 Az 1947. március 6-i és 11-i pártközi értekezletről van szó.

20 Rákosi valószínűleg a fajvédő titkos szervezet, Magyar Testvéri Közösség tagjaira utal. A tagok névsora természetesen nagyon hiányosan maradt fenn, listát az összeesküvéssel kapcsolatos kihallgatások alapján állították össze, amely így teljesen megbízhatatlan volt.

21 Rákosi Kruchina Viktorról (1905–1978) tesz említést, aki az SZDP tagja és a HM Katonapolitikai Osztályának helyettes vezetője volt. A háború alatt kapcsolatba került az angol titkosszolgálattal. 1947 január 18-án mint angol kémet akarták tartóztatni, de nem az amerikaiak lőttek rá, hanem az ÁVH emberei. A tűzharcból sikerült kitörnie, és az angol követségre menekült.

22 A magyar vállalatokkal szemben fennálló, elvileg a Szovjetuniót megillető német követelésekről van szó. Szovjet álláspont szerint ezeket a követeléseket megfelelő valorizálási kulccsal átszámítva, forintban kellett volna a Szovjetuniónak megtéríteni. Egy 1947 januárjában készült feljegyzés szerint ennek a kérdésnek a magyar kormány kezdetben ne tulajdonított jelentőséget, mivel az egyes magyarországi vállalatokkal szemben bejelentett német (illetve akkor már szovjet) követelések nem voltak túl nagy összegűek. A dokumentum szerint ugyan a magyar kormány kezdettől fogva tisztában volt azzal, hogy a szovjet követelés alapjai megtámadhatóak volnának, mégis elfogadta a rendezésnek ezt a módját, mert úgy látta, hogy mindössze 1–2 millió dolláros megterhelést kell vállalni, s azt szívesen elfogadta volna a potsdami egyezmény zavartalan, súrlódásmentes lebonyolítása érdekében. A későbbiekben azonban a szovjet kiküldöttek mind nagyobb igényekkel léptek fel: fokozatosan növekedett azoknak a vállalatoknak a listája, amelyek a németeknek tartoztak és a valorizációval kapcsolatban is megváltozott az eredeti (92 pengőt = 1 USA dollár) szovjet álláspont. (MOL XIX-L-1-k 246. d.)

23 Molotov valótlant állít. Lásd a..... dokumentumot.

24 Szovjet géppisztolyok.

Forrás: RGASZPI F 17. op. 128. gy. 1019. 7–21. o. Közli:Vosztocsnaja Jevropa. Tom I. 1944–1948. 613–623. o. Magyarul megtalálható: Moszkvának jelentjük. 195–210. o.

Megjelent: Iratok a magyar–szovjet kapcsolatok történetéhez, 1944. október–1948. június. (Szerk. Vida István.) Budapest, Gondolat, 2005. 384 p.